

UTKAST

Ramme Natur- og kulturpark

En plan for opprustning og ivaretagelse av området mellom Solbergelva og Hvitsten

Pyttskog Vel
Landskapskomiteen

Målsetting

Pyttskog Vel ved landskapskomiteen, ønsker i samarbeid med velforeningene på Solbergstrand og Hvitsten, med Ramme gård og andre grunneiere, med kommuner og fylke, å arbeide for en samlet plan og utvikling for området mellom Solbergelva og Hvitsten. Forslaget vi her legger frem har karakter av en planskisse. Komiteen foreslår å:

- Reaktivisere arbeidet med *Solbergelva kulturlandskapsområde* som Follo museum tok initiativ til i 2007, inklusive forslaget om å restaurere den gamle demningen på begge sider av elven.
- Forbedre og supplere turveiene i området.
- Anlegge/forbedre "kulturstier" langs elven og i området rundt Nedre Ramme.
- Utvikle en samlet skiltplan for hele området inklusive skilting av veier, stier, attraksjoner, historiske minner og informasjonstavler .
- Utarbeide en samlet plan for "Ramme natur- og kulturpark" med vern av viktige biotoper og landskapselementer.

Innenfor et ganske lite område finnes det svært variert natur, med kystlandskap, kulturlandskap, skog og en meget bevaringsverdig elvedal. Det finnes en rik kulturhistorie av stor nasjonal og til dels internasjonal interesse, særlig Munchs landsted. Ramme gård med museet som nå er under bygging, vil bli en av de store attraksjonene i Akershus. Området er intensivt utnyttet og vil bli utsatt for et betydelig press i årene fremover. Komiteen ønsker derfor å bidra til at det utarbeides en samlet plan hvor viktige naturområder vernes, samtidig som det tilrettelegges for tilgjengelighet for publikum.

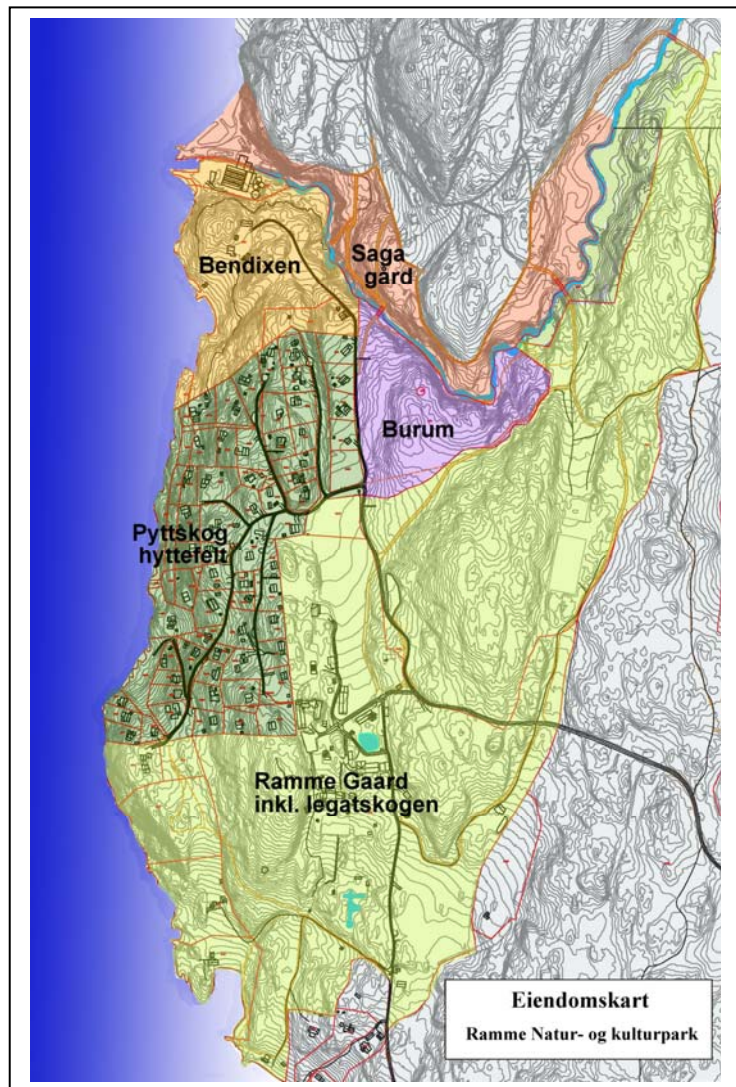
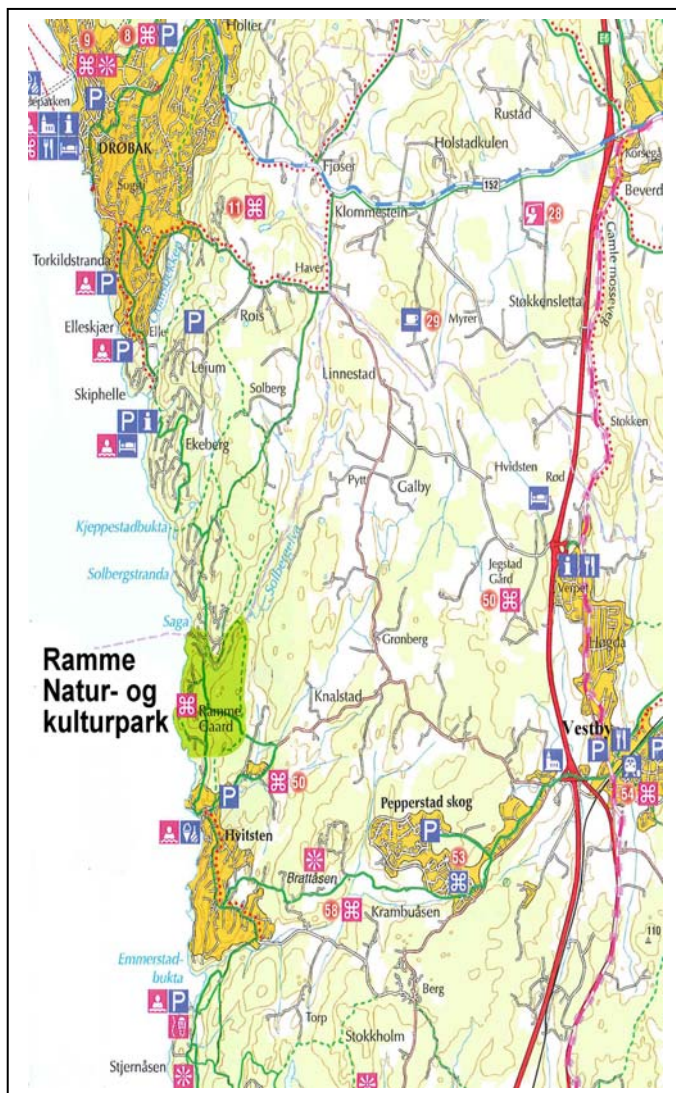
Reguleringsplan for Ramme gård er for tiden til behandling i Vestby kommune. Denne vil gi et godt utgangspunkt for en samlet plan for området.

Solbergelva og elvedalen rundt utgjør grensen mellom kommunene Vestby og Frogn.

Det er behov for en interkommunal plan og vedtak for *Solbergelva kulturlandskapsområde* som ivaretar både verneinteresser og friluftsiinteresser.

Edvard Munch, motiv fra Rammestranden

Landskapskomiteen består av:

Dag Andersen	tlf 92 43 85 73	dag-an@online.no
Gørild Bendixen	45 46 87 35	gobendix@gmail.no
Torgeir Wiik	9007 9006	t.w@rammegaard.no

Turveier

Turveiene bør få *universell standard*, dvs være fremkommelige med rullestol, barnevogn og sykkel. De vil også fungere som gårdsveier, slik de til dels gjør i dag, tillatt for traktor og hest. Vi har for enkelhets skyld gitt de ulike traseene navn.

- **Isdammeveien.** Det er oppnådd enighet med Petter Olsen (Ramme Gård) om en ny turveitrasè i direkte forlengelse av Rammeveien (Kyststi) fra Diversen kafé langs Nordjordet, videre opp langs det nye hestebeitet og opp til den tidligere isdammen. Bilveien fra Ramme til parkeringsplassen P3 (tidligere P1) utvides til to felt. Med dette blir trafikkproblemene ved Ramme løst. Arbeidet er planlagt utført våren 2011 og bekostes av Ramme.
- **Petter Olsens vei** som i dag går til ridebanen, videreføres som turvei og opprustet skogsvei frem til nåværende bro over Solbergelva ovenfor Saga gård – *Vabroen*. Deler av denne traseen er planlagt utført våren 2011.
- **Vabroveien.** Traktorveien langs nordsiden av elva, langs det som het Vabrotjernet (isdammen) ned til Saga gård bør rustes opp til universell standard.
- **Broveien**, fra det som nylig har fått navnet dr. Sørdrings vei i Vestby, over broen til Karl Sagas vei i Frogn, *Sagabroen*, bør rustes opp til universell standard, på sikt med en bedre bro slik at forbindelsen får samme standard som det øvrige turveinettet. Dette vil gi et sammenhengende turveisystem av høy standard.
- **Møllebakken**, går fra parkeringsplassen ved Mølleveien opp til Broveien ved Sagabroen. Den eksisterer i dag som traktorvei med en gjengrodd stikkvei ned til Mølledammen og Møllefossen. Veien trenger nytt dekke for opprustning til universell standard.

Kulturstier

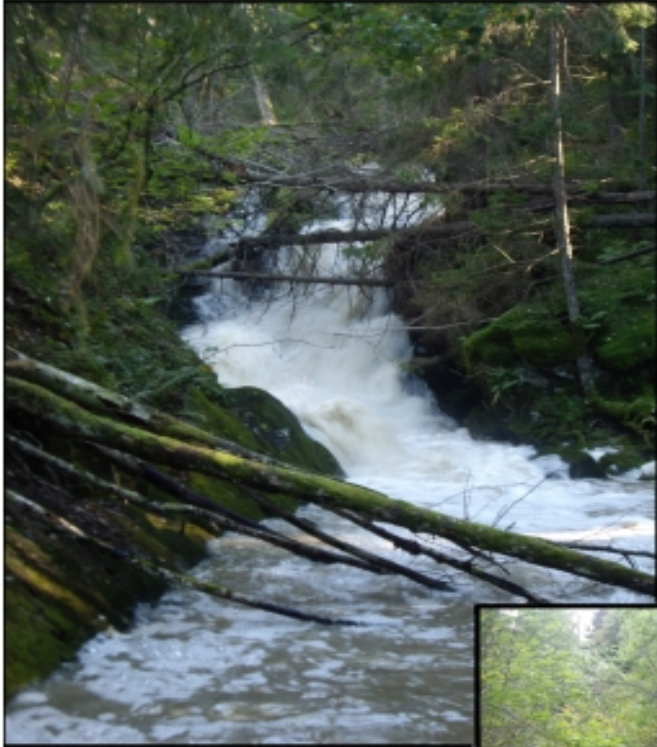
Med ”kultursti” mener komiteen en utbedret gangsti, fremkommelig for barn og eldre med trapper og rekkverk på vanskelige strekninger. Kulturstiene skiltes med opplysningsskilt om kulturminner, ulike biotoper osv. Ved et par av utsiktspunktene er det aktuelt å sette en benk.

- **Fossestien** er planlagt langs Solbergelva så nær vannet som mulig.
- **Nedre Ramme** er en utbedring av den mye brukte stien fra nederst i Pyttskog hyttefelt til Rammeveien og en forbindelse rundt odden mot Hvitsten.

Solbergelva og Isdammen

Solbergelva er grenseelv mellom Frogn og Vestby kommune og har kanskje derfor til tross for en vakker natur og en spennende historie, levd en noe bortgjemt tilværelse. Elven ligger sentralt mellom intensivt brukte tur- og hytteområder, og det er det all grunn til å trekke den frem i lyset. Follo Museum tok initiativ til dette i 2006 med sitt forslag om *Solbergelva kulturlandskapsområde*. Direktoratet for naturforvaltning har på sin side registret verneverdige områder av nasjonal og lokal betydning langs elva.

Sagfossen

Møllefossene

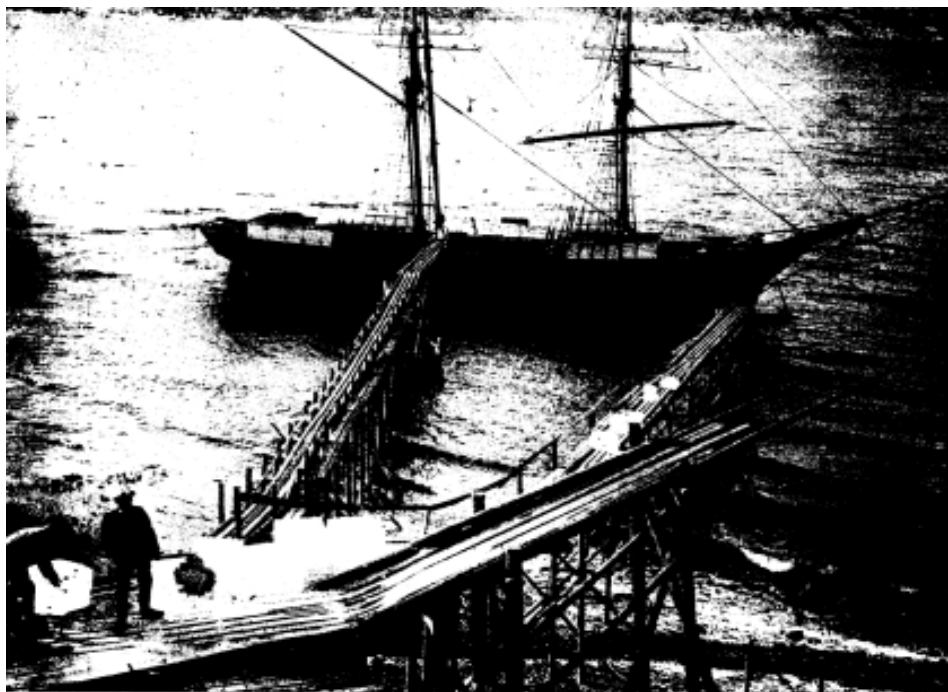
Historisk bakgrunn

Solbergelva har tidligere hatt flere sager og møller, langs den nederste delen som vi her skal fokusere på var det to sager og en mølle med møllerbolig. Storhetstiden for oppgangssagene var i perioden 1550 – 1850. Eksport av tømmer og plank var et viktig næringsgrunnlag i denne perioden.

Rundt 1880-tallet vokste det frem en ny eksportnæring rundt Oslofjorden. Eksport av is fra Norge til England, Frankrike og Tyskland fikk stort omfang frem til utbruddet av 1. verdenskrig i 1914. Søren A. Parr fra Drøbak var en pioner på området. Han organiserte isproduksjon og lagring i ishus i stor målestokk. I årene 1883 –84 bygget Parr en stor demning i Solbergelva. Den skapte en isdam, kalt Vabrotjernet, som strakte seg ca 1 km østover i elvedalen. Det var stor produksjon og eksport i årene som fulgte. Issagingen fra januar til mars ga mange arbeidsplasser og gode inntekter. Det ble bygd ishus og isrenne ned til fjorden. Utskipningen foregikk ved elvemunningen, der NIVA i dag har sitt anlegg.

I 1903 brast demningen. Kjempeflommen rensset elvedalen for vegetasjon og bygninger. Fundamenter for sag og mølle forsvant. Det lå så mye vrakgods i fjorden at losene måtte flytte leden til den andre siden av fjorden. Men demningen ble bygget opp igjen og isproduksjonen fortsatte. Siste islast fra Vabrotjernet gikk i 1913 og dammen ble tappet i 1915 for å frigjøre dyrkbar mark.

Skutene med is fra Vabrotjernet var et viktig grunnlag for det rederiet Olsenfamilien bygget opp i Hvitsten.

Briggen Castor laster is ved utløpet av Solbergelva i 1882, isrenna i forgrunnen

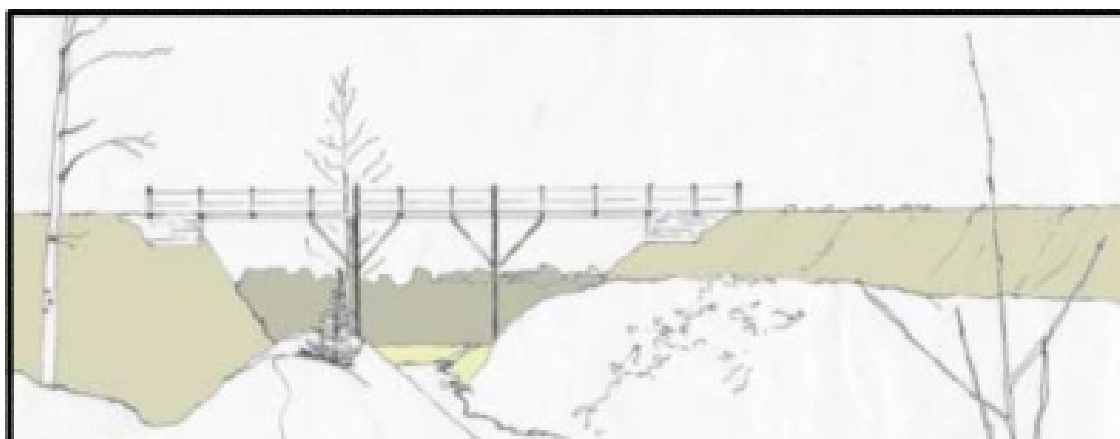
Demning og bro

Restene av demningen er i dag overgrodd av vegetasjon og deler av den er blitt benyttet som masseuttak. Follo Museum foreslo i 2006 at dammen sikres juridisk mot ytterlige masseuttak, at den ryddes for vegetasjon og sikres mot utglidning. Museet foreslo videre at åpningen som er oppstått på grunn av masseuttak gjenfylles og at demningens overordnede form rekonstrueres. I tillegg foreslo man at det bygges en trebro på toppen av damkronen slik at det er mulig å krysse elven over damfyllingen.

Eieren på sydsiden av elven, Petter Olsen, ønsker å restaurere dammen på sin side og har sagt seg villig til å gjenfylle det som er utgravd på nordsiden med masse fra Ramme gård. Eieren på nordsiden, Jakob Karlsen (Saga Gård) har stilt seg positiv, men det har ikke lyktes å få til noen konkret avtale.

Isdamdemningen er i dag kledd med vegetasjon

Forslag til restaurert dam med bro fra Askild H. Nilsen, landskapsarkitekt MNAL, for Follo Museum

En naturperle

Solbergelva, fra isdammen og nedover, er en naturperle med en serie vakre fossefall, frodig vegetasjon og bevaringsverdig skog. Dessverre er den gamle skogen på nordsiden av elven systematisk fjernet. På sørsiden er gammelskogen bevart, men i øvre del dominert av gammel granskog som nå faller i raskt tempo. Det er derfor behov for en skjøtsels- og beplantningsplan, kombinert med etablering av kulturstien og restaurering av isdammen.

Trollfossen

Fossestien, kulturstien, er planlagt å gå langs Solbergelva så nær vannet som mulig slik at de mange fossene oppleves på nært hold. I første omgang planlegges en trase på nordsiden av elva fra parkeringsplassen ved Mølleveien hvor det i utgangspunktet bare er behov for enkel opprydding langs eksisterende traktorvei. En liten (nå gjengrodd) stikkvei går ned til *Mølledammen* med de tre vakre *Møllefossene*.

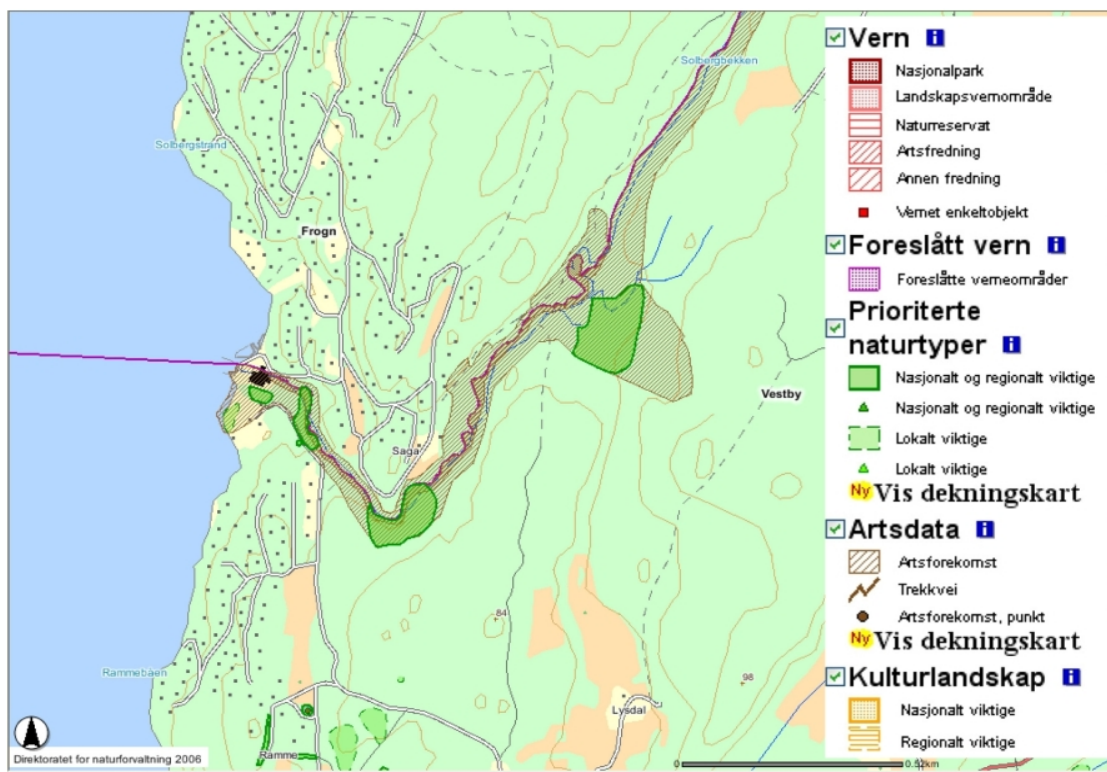
Vi har av praktiske grunner valgt å navnsatte fossene og broene langs elven. Disse navnene er delvis i bruk blant hyttefolket i strøket, men vi har ikke funnet sikre holdepunkter for at møllen faktisk lå ved Mølledammen, den kan også ha ligget lenger nede.

Fra *Sagabroen* og videre opp langs elven anlegges ny sti på sørsiden av elven. Det er behov for en trapp i naturstein med rekkverk langs *Sagfossen* og en "bro" festet i fjellveggen et par meter lang, ved bunnen av *Trollfossen* (to fosser som møtes), ellers ingen inngrep av betydning. Stien føres frem til isdammen.

Beitemark

Området hvor Vabrotjernet/isdammen lå, er i dag gjengrodd av forholdsvis ung løvskog. Denne bør så langt som mulig ryddes og tas i bruk som beitemark slik at den viser både hvor dammen lå, og hvor det etter at den ble tappet ut, ble jordbruksareal. Med elven som bukker seg gjennom beitemarken vil det kunne bli et vakkert kulturlandskap delvis omkranset av gammel skog.

Kart fra Direktoratet for Naturforvaltning

Trollfossen ovenfra. Fossestien legges i bakken til venstre. To fosseløp til høyre.

Nedre Ramme

Historisk bakgrunn

Nedre Ramme var Edvard Munchs eiendom, landsted og arbeidsplass gjennom mange år. Han har gjort flere av sine viktige arbeider her. Etter at hans vinterbolig i Oslo, Ekely utrolig nok ble revet, er dette sammen med hans lille hus i Åsgårdstrand, det viktigste bygningsmessige minnet om Norges i særklasse mest berømte maler. Petter Olsen har nylig kjøpt stedet og har planer om å restaurere huset, samt gjenreise den gamle kullboden på brygga som var Munchs atelier. Steder vil bli brukt i sammenheng med gjestegårds- og kulturaktivitetene på Ramme Gaard. Ramme kan bli en viktig arena i forbindelse med feiringen av Munch jubileet i 2013.

Et steinkast nord for Munchs hus, like over Rammebukten ligger familien Lassons sommersted, Rammebråten, med bl a Oda Lassons og Christian Krohgs hus. Her vanket Christianabohemen og noen av landets fremste malere på slutten av 1800-tallet.

Området kan også fortelle en mye eldre historie, tilbake til bronsealderen. Langs den høye fjellkammen mot sjøen finner vi spor av tre gravrøyser. I den ene av disse ble det funnet en bronsedolk. Røysene er plassert med vakker utsikt over fjorden. Nedre Ramme har også minner fra 2. Verdenskrig med en tysk lyskasterstilling for Oscarsborg festning, til dels bygget med stein fra en av gravrøysene.

Nedre Ramme, foto fra før 2. Verdenskrig, Munchs frukthage foran huset gjenskapes

Edvard Munch: Alma Mater, Universitetets aula, malt på Ramme, motiv: Rammestranden

Christian Krogh i arbeid på Rammestranden
I bakgrunnen kullboden som senere ble Munchs atelier og nå planlegges gjenreist

Fritz Thaulow: Rammebråten, Bokken Lasson i forgrunnen

Kultursti

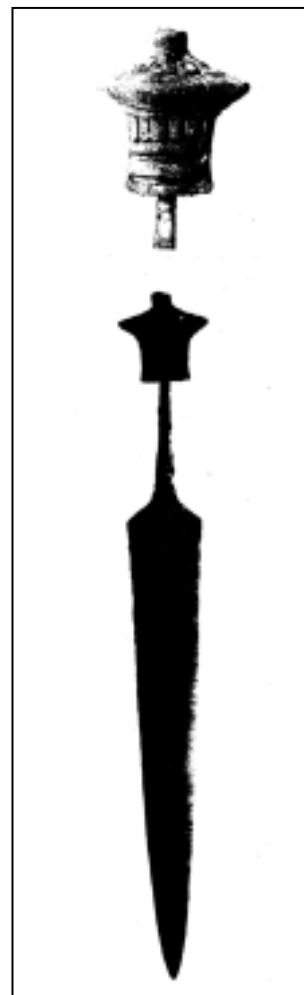
Få områder egner seg bedre for en *kultursti* enn dette – en utbedret sti/vei med skilt som gir oss raske blikk inn i historien. Vakker natur, storslått utsikt - og innsikt i vår nasjonale og lokale historie.

Kulturstien starter, sett fra nord, nederst i hyttefeltet der Pyttskogveien slutter. Her ligger gravrøysen hvor man fant bronsedolken i 1957. Det er behov for noe utbedring av den eksisterende mye brukte stien videre sydover og en avstikker ut til utsiktspunktet *Haugsjå* mellom restene av to gravhauger. Her er det ønskelig med en fast montert benk.

Et annet utsiktspunkt det er ønskelig å markere, ligger ovenfor Munchs hus med utsikt over fjorden og ned til Munchs hus.

Stien får en sløyfe ned til sjøen langs bukten utenfor Munchs hus der kullboden er planlagt gjenreist.

Det bør settes opp et opplysningskilt også om familien Lassons sommersted, Rammebråten, og historien knyttet til kunstmiljøet der på slutten av 1800-tallet.

Bronsedolk funnet i gravhaug på Ramme

Haugsjå, utsikt fra gravrøys

Restene av en stor gravrøys som ble fjernet under krigen for å bygge lyskasterstilling på Nedre Ramme

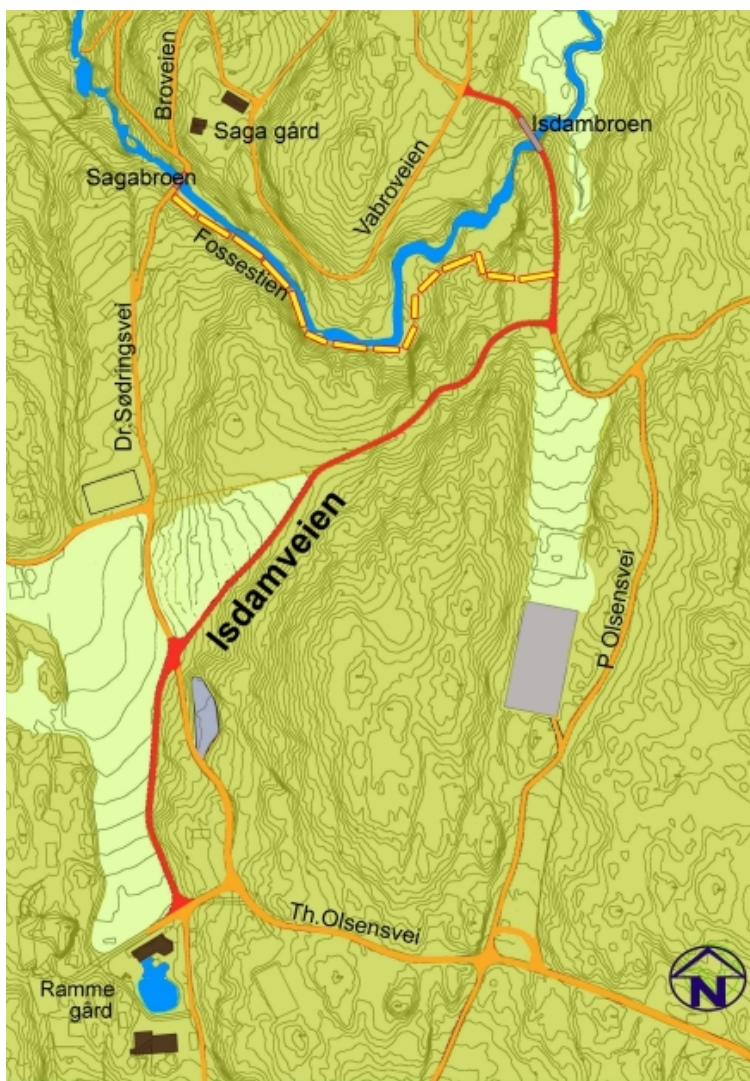
Gravrøys ved hyttefelt, her ble bronseolken funnet

Turveier

Turveiene bør som nevnt innledningsvis få *universell standard*, slik at de er fremkommelige med rullestol, barnevogn og sykkel. Samtidig skal de tjene som gårdsveier fremkommelige med traktor og hest med vogn.

Om vinteren skal deler av turveinettet kunne benyttes til kanefart med hest og slede. Deler av dette veinettet vil det være naturlig å opparbeide som skiløyper.

Isdamveien kombinert med utvidelse av Thomas Olsens vei frem til parkeringsplassen for Ramme Gård (Tidligere P1) representerer også en løsning på trafikkproblemene ved Ramme. Kyststien fra Hvitsten til Frogn passerer etter dette Ramme i egen trasé. For Pyttskog hyttefelt har dette punktet lenge vært et problem. Veien går fra Diversen kafé til isdammen med mulig fremtidig forbindelse over bro til Vabroveien og Isbakken.

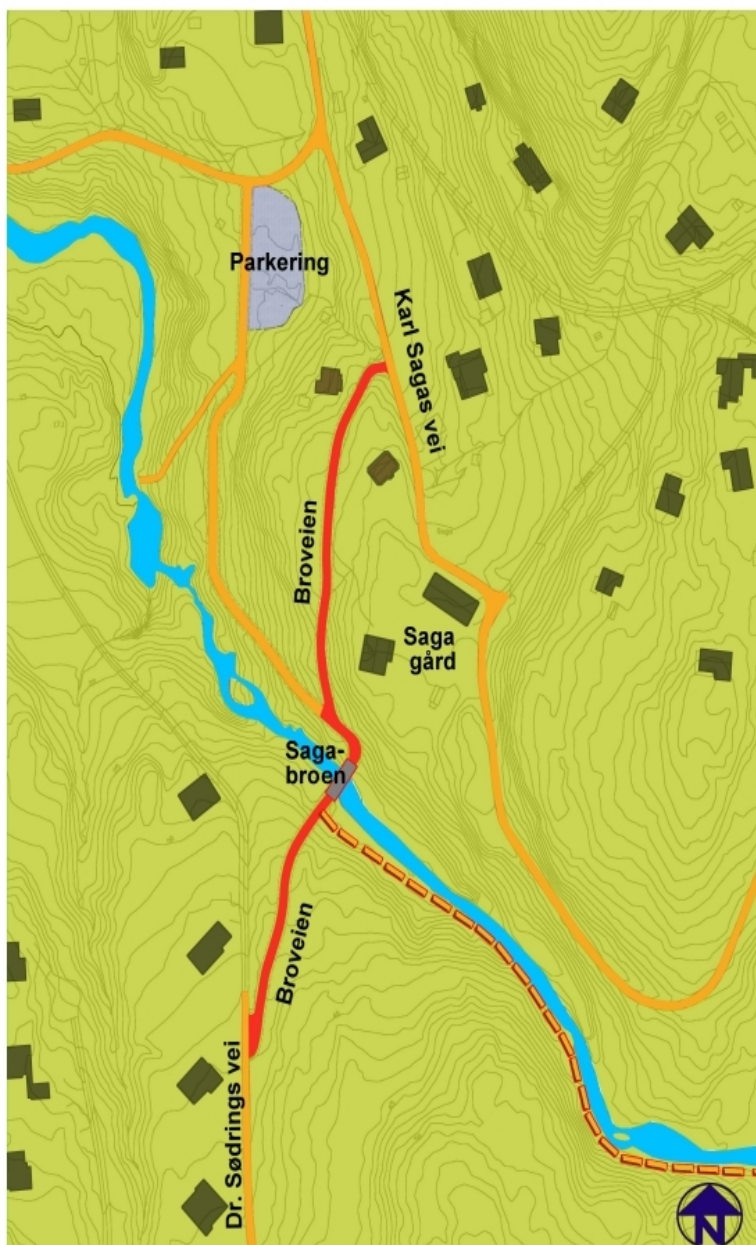

Vabroveien. Traktorveien langs nordsiden av elva, langs det som het Vabrotjernet (isdammen) ned til Saga gård bør rustes opp til universell standard. Litt drenering og nytt dekke er alt som trengs.

Området hvor Vabrotjernet/isdammen lå, er som nevnt gjengrodd av forholdsvis ung løvskog. Det ville være ønskelig om denne kunne bli ryddet og tatt i bruk som beitemark slik at den viser både hvor dammen lå, og hvor det etter at den ble tappet ut på nytt, ble jordbruksareal. (Navnet stammer fra en husmansplass som ble neddemmet). Med elven som bukte seg gjennom beitemarken vil det kunne bli et særdeles vakkert kulturlandskap delvis omkranset av gammel skog.

Broveien, fra det som nylig har fått navnet Dr. Sørdrings vei i Vestby, over Sagabroen til Karl Sagas vei i Frogn, bør rustes opp til universell standard, på sikt med en bedre bro slik at forbindelsen får samme standard som det øvrige turveinettet. Dette vil gi et sammenhengende turveisystem av høy standard.

Skiltplan

Erfaring fra andre områder av denne art, er at det er viktig med en samlet skiltplan og formgivning. Det har utviklet seg en tradisjon for dette med grønne skilt og hvit eller gul skrift.

Det trengs:

- Veiskilt og stedsskilt (toppskilt)
- Orienteringstavler om historiske steder og naturforhold.
- Kart over området
- Parkeringshenvisninger ol.

Det er viktig at skiltprogrammet samordnes med skiltingen på Ramme gård.

Her er som illustrasjon tatt med skilt fra Kongeskogen på Bygdøy. Komiteen foreslår at skiltingen i Ramme natur og kulturpark lages over samme lest som for Kongeskogen.

Finansiering og fremdrift

Forslaget landskapskomiteen her legger frem har karakter av en planskisse. Poenget er å se området i sammenheng. Det er slik området fremstår for oss som beboere og brukere. Det samlede grepet er viktig også for å unngå interessekonflikter mellom ulike brukergrupper.

Reguleringsplanen for Ramme gård er ikke vedtatt når dette skrives, men det er intet i dette forslaget som strider mot kommunens forslag, eller Ramme Gaards forslag.

Komiteen er enig med Follo Museum i at det bør vedtas en plan for **Solbergelva kulturlandskapsområde**. Dette er et tema vi i det videre arbeidet vil drøfte med de to kommunene og eventuelt fylkeskommunen.

Gjennomføringen må derimot skje stykkevis og delt.

Isdamveien og **Petter Olsens vei** vil i regi av Ramme gård bli fremmet som forslag for Vestby kommune vinteren 2011 og etter planen gjennomføres våren og forsommeren 2011.

De sprengningsarbeidene som nå foregår på Ramme gir en unik mulighet fordi de gir overskudd på steinmasse i området. Petter Olsen har sagt seg villig til å mellomlagre masse for senere restaurering av Isdammen.

Komiteen håper også på en rask fremdrift av de to kulturstiene, men dette er enda ikke avklart. Det er vårt håp at Petter Olsen vil finansiere kulturstiene på **Nedre Ramme**. For å få flyttet porten til Nedre Ramme og åpnet traseen langs stranden, må det inngås en avtale mellom Vestby kommune og Petter Olsen. Når det gjelder **Fossestien** vil vi søke om kommunal finansiering samt hjelp fra grunneier og Ramme Gaard.

Skiltplanen er svært viktig å få enighet om raskt slik at Vestby kommune, Ramme Gaard, Pyttskog Vel og andre som måtte sette opp skilt, forplikter seg til å følge den planen det er blitt enighet om.

Broveien med universell standard og ny bro burde realiseres som et interkommunalt prosjekt. Den vil fremstå som en viktig lenke i Kyststien.

Opprustning av **Vabroveien** handler om litt grøfting og et nytt dekke. Restaurering av **Isdammen** på nordsiden og bygging av bro er i likhet med Vabroveien avhengig av finansiering og avklaring med nåværende eller fremtidig grunneier.

Vi håper med dette å starte en prosess som mange etter hvert kan engasjere seg i.